

POLITYKA KARNA W POLSCE Z PERSPEKTYWY MIĘDZYNARODOWEJ

I. Uwagi ogólne

Prawo karne jest gałęzią prawa, którego celem działania jest zwalczanie negatywnych zjawisk społecznych, szkodliwych społecznie i stygizowanych w ustawie karnej jako przestępstwa. Jest to gałąź prawa, która z jednej strony chroni określone konkretnie dobra prawne, których naruszenie w sposób określony w dyspozycji danego przepisu karnego jest zabronione pod groźbą kary przewidzianej w tym przepisie. Z drugiej zaś strony prawo to w sposób dramatyczny ogranicza prawa i wolności obywatelskie, które są wyrażone w istocie kary przewidzianej w ustawie karnej, zwanej też karą kryminalną. Poza karą kryminalną w systemie prawa występują również kary za wykroczenia oraz kary dyscyplinarne. Kary za wykroczenia są przewidziane w kodeksie wykroczeń, a kary dyscyplinarne w kodeksie pracy, a także w ustawach szczególnych¹. Nie są to jednakże kary kryminalne. Można mieć pewne wątpliwości co do kary za wykroczenia. W niektórych krajach, np. we Francji wykroczenia są zaliczane do przestępstw, a wówczas kara za wykroczenia będzie uważana za karę kryminalną. Większość przedstawicieli prawa karnego w Polsce nie uważa bowiem wykroczenia za przestępstwo. Ich pogląd w tym zakresie znajduje uzasadnienie w art. 1 § 3 kk. oraz art. 7 § 4 kk. Zgodnie z art. 1 § 3 kk., nie stanowi przestępstwa czyn, którego stopień społecznej szkodliwości jest znikomy. Zaś art. 7 § 4 kk. dzieli przestępstwa na zbrodnie i występki. Nie ulega wątpliwości, iż istota kary za wykroczenia jest zbliżona do kary kryminalnej, lecz nie jest to kara za przestępstwo. Tym samym trudno ją uznać na gruncie prawa karnego w Polsce za karę kryminalną.

Prawo karne jest gałęzią prawa, która w części materialnej wyznacza zakres kryminalizacji życia społecznego, czyli określa, jakie czyny są zakazane lub na-

¹ Por. A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2004, s. 17.

kazane pod groźbą kary. Zbyt szeroka kryminalizacja życia społecznego może doprowadzić do dezorganizacji i ograniczenia rozwoju społecznego oraz powodować strach i lęk przed działaniem władzy publicznej. Poszczególne osoby mogą gubić się w codziennym działaniu, które z ich zachowań zawierają znamiona określonych przestępstw, a które są czynami dozwolonymi przez prawo. Powstanie takiej sytuacji w państwie powoduje, że poszczególni członkowie społeczeństwa zachowują ostrożność w podejmowaniu różnych przedsięwzięć, w tym i powodowanych w obawie przed zarzutami o dopuszczeniu się czynów karalnych.

Dlatego też bardzo istotną rolę odgrywają tutaj takie instytucje, jak polityka kryminalna, polityka karna oraz racjonalny prawodawca, który ma tworzyć normy karne tylko w zakresie niezbędnym dla ochrony norm prawnych pozostałych gałęzi prawa oraz prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa, zabezpieczenia tego społeczeństwa przed czynami uznanymi za społecznie szkodliwe powyżej znikomości tego stanu.

II. Zarys polityki kryminalnej

Można przyjąć, że polityka kryminalna jest zespołem działań państwa ukierunkowanych na zwalczanie przestępczości oraz innych ujemnych zjawisk społecznych przy użyciu środków prawnych, a także inicjowanie różnych działań o charakterze ekonomicznym, pedagogicznym i socjologicznym w celu stworzenia sytuacji w państwie, w której występowanie zjawisk społecznych sprzyjających powstawaniu zjawisk przestępczości byłoby poważnie utrudnione i ograniczone. Tak określone pojęcie polityki kryminalnej nakłada na władzę publiczną obowiązek podejmowania racjonalnych decyzji oraz zespołu działań w różnych dziedzinach życia społecznego ukierunkowanych na skuteczne ograniczenie zjawisk społecznych o charakterze kryminalnym.

Wydawanie nawet najlepszych ustaw bez stworzenia kompletnych sytuacji ekonomicznych i społecznych do powodzenia ich działania w życiu nie osiągnie zamierzonego celu². Bardzo ważnym kierunkiem działania w polityce kryminalnej jest profilaktyka, do której B. Hołyst przywiązuje dużą wagę³. Oczywiście wydaje się, że korzystniejszym jest ze wszech miar zapobiegać aniżeli zwalczać objawy zjawisk kryminologicznych. Kryminologiczne działania profilaktyczne są ukierunkowane na neutralizację źródeł przestępczości i innych negatywnych zjawisk społecznych, na tle których rodzą się przestępstwa. W perspektywie czasu są to efektywne i opłacalne przedsięwzięcia.

2 Por. B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2009, s. 341.

3 *Ibidem*, s. 392.

W polityce społecznej Polski, a także wielu innych państw, nie przywiązuje się należytej wagi do tak rozumianej polityki kryminalnej. W polityce społecznej planuje się różne działania władzy publicznej w zakresie polityki karnej, która jest częścią polityki kryminalnej. W niewielkim stopniu są zauważalne w działaniach władzy publicznej pozostałe zjawiska z obszaru polityki kryminalnej.

III. Zarys polityki karnej

Polityka karna wiąże się z tworzeniem i odpowiednim stosowaniem środków prawnych o charakterze karnym, ukierunkowanych na zwalczanie zjawisk społecznie szkodliwych noszących znamiona przestępstw. Polityka karna jest objęta działaniem władzy publicznej. O ile polityka kryminalna w sferze działań profilaktycznych przeciwdziała przyczynom powstawania przestępstw, o tyle w części dotyczącej polityki karnej jest ukierunkowana na zwalczanie objawów i skutków popełnionych przestępstw. Niemniej jednak nie wyczerpują one wymogów skutecznych działań profilaktycznych o jakich mowa w pełnym zakresie polityki kryminalnej. Nie można nie zauważać prewencyjnego oddziaływania kary i środków karnych.

Polityka karna jest planowym kompleksem działań władzy publicznej w zakresie kryminalizacji (dekryminalizacji) życia publicznego, ustawowego i sądowego wymiaru kary a także wykonania kary. Działania te przyjmują odpowiednie kierunki, przychylając je do określonego modelu działania organów publicznych w tym zakresie. Wyróżnia się tutaj trzy modele polityki karnej, tj:

1. Model represyjny, charakteryzujący się ostrym kursem polityki karnej, który występuje w takich państwach jak USA czy Polska⁴. Jak wskazuje doświadczenie, przyjęcie modelu represyjnego w polityce karnej nie wpływa skutecznie na ograniczenie przestępczości. Niewątpliwie powoduje zwiększenie liczby osadzonych w zakładach karnych⁵. Przykładem mogą tutaj służyć Stany Zjednoczone Ameryki, gdzie jak podaje A. Marek za K. Krajewskim, na początku lat 70-tych liczba uwięzionych wynosiła niewiele ponad 500-tysięcy, a współczynnik prizonizacji nie przekraczał 200, na początku 2000 r. liczba uwięzionych już przekroczyła 2 mln, a współczynnik prizonizacji 700. W 2004 r. zaś liczba uwięzionych wynosiła 2135901, a współczynnik prizonizacji osiągnął rekordową wartość 724. Są to wielkości przekraczające współczynniki prizonizacji w tradycyjnie represyjnych krajach, jak Rosja czy Chiny, nie mówiąc już o krajach europejskich⁶. W Polsce liczba osadzonych, licząc od 1990 r. do 2006 r., wykazuje tendencje wzrostowe i przedstawia się następują-

4 Por. A. Marek, Funkcja kary pozbawienia wolności na tle zmian polityki karnej, (w:) X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego, Białystok 2009, s. 66–67.

5 Por. A. Marek Funkcja kary..., s. 70.; M. Melezini, Punitivność wymiaru sprawiedliwości karnej w Polsce XX wieku, Białystok 2003, s. 27.

6 Por. A. Marek Funkcja kary..., s. 66.

co: w 1990 r. – 50165 osób, w 1991 r. – 58619 osób, w 1992 r. – 61409, w 1993 r. – 61562, w 1994 r. – 62719 osób, w 1995 r. – 61136, w 1996 r. – 55487, w 1997 r. – 57382, w 1998 r. – 54373 osoby, w 1999 r. – 56765 osób, w 2000 r. – 70544 osób, w 2001 r. – 79634 osób, w 2002 r. – 80467 osób, w 2003 r. – 80281 osób, w 2004 r. – 80368 osób, w 2005 r. – 82955 osób, w 2006 r. – 89546 osób⁷. W 2006 r. liczba oczekujących na wykonanie kary pozbawienia wolności wynosiła około 44 tys. skazanych. Z tego należy wnioskować, iż Polska od strony logistycznej nie jest przygotowana do wprowadzenia tak represyjnego modelu polityki karnej, który nastawiony jest na stosowanie w przeważającej mierze kar niewolnościowych, tj. bezwzględnej kary pozbawienia wolności. W ostatnich dwóch latach zauważa się w polityce karnej w Polsce zwiększenie liberalizacji i wyraża się to w praktyce w stosowaniu w szerszym zakresie kar wolnościowych, co w krótkim czasie doprowadziło do pokąźnego zmniejszenia liczby skazanych oczekujących na wykonanie kary pozbawienia wolności. Radykalna poprawa w tym zakresie wymaga zmian legislacyjnych, które umożliwiłyby sądom stosowanie w szerszym zakresie kar wolnościowych (grzywna, kara ograniczenia wolności). Z informacji Ministra Sprawiedliwości wynika, iż w kwietniu 2009 r. liczba ta wynosiła około 36 tys. osób. Jest to jednak stale zbyt wysoka liczba. Jak słusznie zauważa A. Marek „jest bezsporne, iż polski kodeks karny z 1997 r. i realizowana na jego podstawie polityka karna należą do najsurowszych w Europie. Świadczą o tym współczynniki prizonizacji przekraczające obecnie 206 osób na 100 tys. mieszkańców, podczas gdy średnia europejska (przy znacznych zróżnicowaniach) utrzymuje się w granicach 90–110 osób”⁸.

2. W stosowaniu polityki karnej przez poszczególne państwa wyróżnia się także model umiarkowany, charakteryzujący się ideą sprawiedliwego karania, adekwatnego do wagi kryminalnej popełnionego czynu oraz potrzeb resocjalizacyjnych sprawcy tego czynu. Chodzi tutaj o odpowiedni poziom umiarkowania sądowego wymiaru kary, przyjmowanego przez społeczeństwo jako odpowiedni do oczekiwań społecznych i sprawiedliwy.

Model umiarkowany wynika z obowiązujących przepisów prawa karnego, a zwłaszcza przyjętych w tym zakresie zasad i ograniczeń ustawowego wymiaru kary i dyrektyw sądowego wymiaru kary, a także możliwego zakresu stosowania środków probacyjnych.

Tak określony ustawowy system kar i środków karnych oraz zasad ich wymiaru stwarza sądom karnym możliwości wymierzania konkretnych kar, które ogólnie rzecz biorąc są karami oczekiwania społecznego, wymierzonymi na odpowiednim poziomie umiarkowania. Umiarkowany model polityki karnej występuje w Szwecji

7 A. Siemaszko (red.), B. Gruszczyńska, M. Marczewski, Atlas przestępczości w Polsce 4, Warszawa 2009, s. 165.

8 Por. A. Marek, Funkcja kary..., s. 72; W. Wróbel, Spór o dostateczny poziom represyjności prawa karnego w płaszczyźnie legislacyjnej, (w:) Represyjność polskiego prawa, Poznań 2008, s. 14.

cji, który łączy program sprawiedliwego karania z zachowaniem wymogów resocjalizacji. Podobny kierunek w polityce karnej przyjęły pozostałe kraje skandynawskie (*humane neoclassicism*)⁹.

3. Trzecim z wyróżnianych modeli polityki karnej jest model łagodny, charakteryzujący się stosowaniem przez sądy karne za popełnione przestępstwa w szerokim zakresie kar wolnościowych oraz środków probacyjnych. W tym modelu przeprowadza się resocjalizację skazanego w warunkach wolnościowych, nakładając na niego różnego rodzaju obowiązki i ograniczenia. Przykładami krajów, w których przyjęto model łagodny polityki karnej są Francja, Niemcy, Czechy, Węgry i Holandia. W krajach tych koszty społeczne wykonania wyroków sądów karnych są o wiele niższe niż w Polsce czy w Stanach Zjednoczonych Ameryki, w których współczynniki prizonizacji są stosunkowo wysokie¹⁰. Warto także zauważyć, iż średnio we Francji, Niemczech, Holandii, Czechach i na Węgrzech orzekana kara bezwzględnego pozbawienia wolności wynosi kilka miesięcy, podczas gdy w Polsce średnia ta wynosi około 2 lat¹¹. Jak wykazuje praktyka, długość wymierzanych kar pozbawienia wolności przez sądy karne za popełnione przestępstwa nie wpływa odstraszająco, przewencyjnie na ilość popełnianych przestępstw. Od dawna kryminolodzy zwracają uwagę na to, iż to nie surowość kary odstrasza przestępców od popełniania przestępstw, lecz nieuchronność tej kary, nieuchronność wykrycia sprawy i pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej¹².

IV. Struktura polityki karnej

Ogólnie rzecz biorąc, w polityce karnej wyróżnia się trzy podstawowe działy: a) kryminalizacji lub dekryminalizacji życia publicznego, b) wymiaru kary (ustawowego lub sądowego), c) wykonania kary.

1. Kryminalizacja lub dekryminalizacja życia publicznego polega na tworzeniu nowych typów przestępstw w ramach kodeksowych lub pozakodeksowych albo likwidacji niektórych istniejących typów przestępstw, uznając, iż przestępstwa te z punktu widzenia potrzeb społecznych i ochrony danych dóbr są zbędne. Ten dział polityki kryminalnej jest głęboko związany z materią kryminologii, gdyż badania kryminologiczne wyprzedzają przyjęcie określonych rozwiązań legislacyjnych i ma bezpośredni wpływ na liczbę przestępstw, gdyż powstanie nowych typów przestępstw powiększa ogólną liczbę przestępstw. Sytuacja ma się odwrotnie

9 Por. S. Frankowski, Szwecja, (w:) *Prawo karne niektórych państw Europy Zachodniej*, Warszawa 1982, s. 163; A. Marek, *Funkcje kary...*, s. 69.

10 Por. A. Marek, *Funkcje kary...*, s. 73.

11 Por. T. Szymanowski, *Orzecznictwo sądów karnych w Polsce na tle obrazu przestępczości w latach 1997 i 2005*, (w:) *Represyjność polskiego prawa karnego*, pod red. A.J. Szwarca, Poznań 2008, s. 42–43.

12 Por. C. Beccaria, *O przestępstwach i karach*, Warszawa 1959, s. 73.

w przypadku likwidacji niektórych typów przestępstw, nie będą one bowiem wchodzić w ogólną liczbę przestępstw w danym okresie i na danym obszarze. Odnosząc się do Polski, od 1990 r. wyraźnie zauważa się coraz głębszą i szerszą kryminalizację życia publicznego. Trudno jest obecnie ustalić, ile jest w Polsce stypizowanych przestępstw pozakodeksowych, w każdej nowej ustawie w jej końcowej części jest kilka przepisów statuujących przestępstwa, które chronią odpowiednio dobra prawne określone przepisami tej ustawy, z uwagi na to, iż przepisy części szczególnej kodeksu karnego wymaganej tutaj ochrony nie zapewniają. Rozszerza to poważnie „imperium” nauk penalnych, które coraz głębiej przesuwają się w obszary życia publicznego. Zjawisko to jest krytykowane przez karnistów krajów europejskich, którzy apelują do ustawodawców, aby powstrzymać ten niepożądany społecznie marsz prawa karnego w życie publiczne oraz poszukiwać środków ochrony prawnej danych dóbr, określonych w przepisach ustawowych w innych gałęziach prawa. Szczególnie chodzi tutaj o wykorzystywanie w szerszym zakresie środków cywilnoprawnych. Przykładem może tutaj służyć ustawa o odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych (Dz.U. 2002 r. Nr 197, poz. 1661). Ustawą tą naruszono zasadę subsydiarności prawa karnego oraz *ultima ratio* rozwiązania odnośnego problemu.

Naczelną zasadą kryminalizacji życia publicznego jest ochrona określonych dóbr prawnych. Zachodzi więc pytanie, jakie dobra prawne chronią przepisy tej ustawy. Jak odpowiedzialność karna, przewidywana w tej ustawie, ma się do ustawowych znamion przestępstwa, których kumulatywne wystąpienie jest warunkiem *sine qua non* odpowiedzialności karnej w każdym wypadku. Uzasadnienie winy jako błędu w wyborze danej osoby na dane stanowisko jest uzasadnieniem odpowiedzialności cywilnoprawnej, a nie karnej. Kwestia ta wymaga odrębnych rozważań.

2. Drugim działaniem polityki karnej jest ustawowy i sądowy wymiar kary. W tym zakresie można przyjąć w kodeksie karnym różne rozwiązania w zależności od prezentowanego w polityce społecznej państwa modelu polityki karnej, a więc czy to będzie model represyjny, umiarkowany czy też liberalny. W modelu represyjnym przyjmuje się rozwiązania, które będą prowadzić do wymierzania przez sądy surowych kar przeważnie bezwzględnego pozbawienia wolności oraz do masowego uwięzienia. W ustawowym wymiarze kary poważnie jest tutaj ograniczona możliwość stosowania kar wolnościowych. Przykładem mogą być tutaj Stany Zjednoczone Ameryki i Polska, a także Litwa, Łotwa i Estonia. Ten model polityki w Stanach Zjednoczonych Ameryki, jak i w Polsce, nie zdał egzaminu i obydwa te kraje dokonują powolnego zwrotu w kierunku modelu umiarkowanego, co powoli rozładuje napiętą sytuację w zakładach karnych. Polityka ta doprowadziła do sytuacji, w której liczba przestępczości rośnie, zakłady karne są zapełnione, a część skazanych oczekuje na odbycie kary pozbawienia wolności i nie ma racjonalnego programu, jak wyjść z tej trudnej sytuacji, zawiodły programy resocjalizacji w warunkach zakładów karnych.

Jak wykazuje w swoich badaniach M. Melezini, w PRL-u, przez cały okres trwania tego ustroju, polityka karna charakteryzowała się wyjątkowo wysoką represyjnością w porównaniu do państw Europy Zachodniej¹³. Od 1990 r. nastąpiła pewna liberalizacja prawa karnego, początkowo do nowej kodyfikacji karnej w 1997 r. W zakresie sądowego wymiaru kary np. uchwalono moratorium dotyczące kary śmierci. W nowym kodeksie karnym poważnie zliberalizowano ustawowy wymiar kary, jak i w zakresie sądowego wymiaru kary. Jednocześnie liberalizacja ta towarzyszyła poważnemu wzrostowi przestępczości. Jak podaje T. Szymanowski, w 1990 r. liczba przestępstw stwierdzonych w Polsce wynosiła 883346, w 2003 r. – 1466643, w 2005 r. – 1170395¹⁴. W 2008 r. liczba przestępstw stwierdzonych spadła do 1082057. Zachodzi więc pytanie, czy wspomniana liberalizacja prawa karnego w Polsce po 1990 r. ma związek ze wzrostem przestępczości, jaka wystąpiła w tym okresie? Zdania w tym zakresie są podzielone. Moim zdaniem o wzroście liczby przestępstw po 1990 r. w Polsce zdecydowały inne czynniki aniżeli liberalizacja prawa karnego w dziale ustawowego i sądowego wymiaru kary. Należy pamiętać, iż została otwarta granica państwowa Polski, która stworzyła możliwości przestępczości transgranicznej. Demokracja i wolności, wolny rynek stworzyły, oprócz możliwości rozwoju gospodarczego kraju, także w szerokim zakresie możliwości do prowadzenia działalności przestępczej, zwłaszcza gospodarczej. Powstało wiele nowych typów przestępstw, jak np. pranie pieniędzy. Rozwinęła się przestępczość zorganizowana, powstały grupy przestępcze o charakterze mafijnym. Jest to tylko jedna z podstawowych przyczyn wzrostu liczby przestępstw stwierdzonych po 1990 r., a jest ich więcej, o których mowa w kryminologii B. Hołysta¹⁵.

3. Trzecim działem polityki karnej jest wykonanie kary. W tym zakresie można zaostrzać lub liberalizować instytucje wykonania kary. Należy tutaj zaliczyć takie instytucje jak warunkowe zawieszenie kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności lub ograniczenie wolności, skrócenie czasu trwania środków karnych, stosowanie środków zabezpieczających, a także przedawnienie i zatarcie skazania.

Odrębnym problemem jest sposób wykonania kary pozbawienia wolności. W jednej małej celi jest osadzonych kilkanaście osób. W takiej sytuacji zawodzą programy resocjalizacyjne, jeśli takie są. Jak już wspomniałem, poważnym problemem w Polsce jest oczekiwanie skazanych na odbycie kary pozbawienia wolności. W kwietniu 2009 r. oczekiwało takich osób 36400. Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje starania, aby w 2010 r. część skazanych, którym pozostało do odbycia około 6 miesięcy, odbywało tę resztę kary w swoim mieszkaniu przy zastosowaniu obroży elektronicznej. Przy pomocy takiej obroży skazani byłiby dozorowani przez

13 Por. M. Melezini, *Punitiveność...*, s. 24.

14 Por. T. Szymanowski, *Orzecznictwo...*, s. 29.

15 Por. B. Hołyst, *Kryminologia...*, s. 342.

zakład karny. Na początek planuje się zastosowanie tej instytucji wobec około 5 tys. skazanych. Docelowo w 2015 r. karę pozbawienia wolności w warunkach dozoru przy pomocy obroży elektronicznej ma odbywać około 15tys. skazanych.

V. Wnioski końcowe

Na podstawie przeprowadzonych rozważań nasuwają się następujące wnioski:

1. Polityka karna stanowi część polityki kryminalnej, której kierunki i podstawowe założenia rząd powinien przedstawiać w ramach polityki społecznej Sejmu i społeczeństwu. Polityka karna powinna być co roku poddawana pod dyskusję i ocenę społeczną.

2. Polityka karna jest wyrażona w określonym modelu działania państwa w tym zakresie, który w zależności od przyjętego kierunku i założeń jego realizacji może być modelem represyjnym, umiarkowanym lub liberalnym.

3. Jak wykazuje doświadczenia państw Europy Zachodniej, model liberalny zapewnia społeczeństwu największe bezpieczeństwo i pewność życia. Skala przestępstw na 100.000 ludności jest stosunkowo wysoka, np. we Francji wynosi około 700 przestępstw, a w Niemczech około 600 przestępstw, w Polsce wynosi około 300 przestępstw. W krajach tych od dawna stosuje się z powodzeniem liberalny model polityki karej. W Polsce, jak dotąd z pewnymi korzystnymi zmianami, występuje represyjny model polityki karnej. Jednakże w tych krajach społeczeństwo czyje się pewniej i bezpieczniej. Polska nie jest uważana w krajach europejskich za kraj bezpieczny pod względem przestępczości. Warto przy tym zauważyć, iż w Polsce wskaźnik pozbawionych wolności na 100000 ludności wynosi 206 osób, a w krajach Europy Zachodniej od 90–110. Zakłady karne Polsce są przepełnione, a około 36000 osób oczekuje na odbycie kary pozbawienia wolności.

4. W polityce karnej w Polsce należałoby powstrzymać postępujący proces kryminalizacji życia społecznego. Wymaga ograniczenia nadmiernej i niepotrzebnej kryminalizacji, zastępując ją rozwiązaniami z zakresu prawa cywilnego lub administracyjnego.

5. W modelu polityki karnej w Polsce należałoby w szerszym zakresie stosować kary wolnościowe oraz środki probacyjne. Jeśli przepisy dotyczące ustawowego i sądowego wymiaru kary na to pozwalają, a prognoza resocjalizacyjna dotycząca danej osoby jest pozytywna, sądy powinny odstępować od wymierzania bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Jest to uzasadnione względami społecznymi oraz ekonomicznymi.

SUMMARY

The author of the article analyzes the contemporary tendencies present in criminal law, both in Poland and globally. He emphasizes the importance of criminal policies in their broad sense, in particular comprising prevention of all phenomena which are considered to be negative by the society, to include those that meet the statutory definition of crimes, the importance of penal policy and its structures related to criminalization or decriminalization of public life, the statutory and judicial determination of penalties and the execution of pronounced sentences, and the importance of the rational legislator in this matter.

The author distinguishes three models of penal policy: a repressive model whose characteristic property is its severity; a moderate model which emphasizes the principle of justice in adjudicating penalties; and a lenient model where courts tend to choose a broad range of non-prison sentences and probation measures.

In the article's conclusion, the author states his support for a liberal model of penal policies, which guarantees the greatest security and certainty of life to the society and prevents excessive criminalization of the social life. Also, the author expresses his belief that non-prison penal measures should enjoy the highest priority in the penal law.